

VERGİLENDİRMEDE BİLGİ TOPLAMA

Yard. Doç. Dr. Mehmet Ali ÇAKIR()
Öğretim Üyesi*

Günümüz vergi sistemlerinin temel ilkelerinden biri, vergilendirmenin yükümlülerin vereceği bilgilere göre yapılmasıdır. Vergi iadesinin vergilendirmeye ilişkin olaylar ve işlemleri yürütebilmesi için bilgiye ve istihbarata ihtiyacı vardır. İdarenin bu bilgi ve istihbarat ihtiyacı beyana dayanan tarh sisteminde ne kadar önemliyse diğer usuller için de en az o kadar önemlidir. Bugün beyan usulünde bile istenilen sonuçlar alınamamaktadır. Bunun için beyanların idare tarafından incelenmesi ve denetlenmesi gerekmektedir. Beyan yönteminin başarılı olabilmesi yükümlülerin vergilendirme ile ilgili bilgi ve belgeleri zamanında ve eksiksiz olarak vergi idaresine vermelerine bağlıdır.

Bilgi toplama pasif bir işlev olmayıp, belirli bir amaca yönelmiş aktif bir çalışmadır. Bu çalışma da esas olarak bilginin toplanması, sınıflandırılması, yorumlanması, saklanması ve kullanıma sunulması işlevleri görülmektedir. Ülkemizde idarenin değişik bilgi toplama yöntemleri bulunmaktadır. Bunlar özel bilgi toplama yöntemleri (ortalama kâr haddi, asgari gayri safi hasılat esası, asgari zirai kazanç esası, asgari zirai vergi esası) genel bilgi toplama yöntemleri (yoklama, vergi incelemesi, arama bilgi toplama) şeklinde sınıflandırılabilir. Bazı ülkelerde ise bilgi toplama yöntemleri farklı şekillerde yürütülmektedir. Mesela: ABD'de vergi soruşturmaları bilgi toplama servisleri tarafından yapılmaktadır. Fransa'da mükellefin beyanname-sinde gerekli bilgileri verip vermediğine göre bir ön inceleme yapılmaktadır. İngiltere'de mükellefin verdiği bilgiler tarh'ta esas alınmaktadır. Almanya'da yerli yabancı herkes kendini bildirim dairelerine kaydettirmektedir.

Türkiye'de ise önemli boyutlarda bir vergi kayıp ve kaçığının olduğu bilinmektedir. Bunu önlemek her şeyden önce vergi idaresinin etkin bir bilgi akış sistemi kurması gerekmektedir. Ayrıca aşağıda belirtilen eksikliklerin de bir an önce giderilmesinde yarar bulunmaktadır.

1950'li yıllarda yürürlüğe konulan Mali İstihbarat arşiv yönetmeliğinin günün koşullarına göre yeniden düzenlenmesi gerekmektedir. Zira, bu yönetmelik bilgisayar teknolojisinden yararlanmaya başlayan bilgi toplama müessesesinin ihtiyaçlarına cevap vermekten uzaktır.

Bilgi vermeye zorunlu olanlar ile bilgi almaya zorunlu olanların bu görevlerini eksiksiz yerine getirmeleri sağlanmalıdır.

(*)18 Mart Çanakkale Üniversitesi Maliye Bölümü Öğretim Üyesi

Bilgi toplamının her aşamasında etkin bir planlamanın yapılması gerekmektedir.

Bilgi toplama müessesesinin başarılı, etkin ve düzenli olabilmesi için bilgisayar sistemlerinden yararlanmalıdır. Her ne kadar bu konuyla ilgili olarak, son yıllarda vergi idaresinin otomasyonu çerçevesinde önemli çalışmalar yapılmışsa da bunlar yetersiz kalmaktadır.

Bilgi alma, toplama ve istihbarat arşivlerinde görev alacakların nitelik ve nicelikleri mevzuatın uygulama etkinliği açısından oldukça önem taşımaktadır. Bunların yeterli bilgi birikimine sahip olmaları sağlanmalıdır.

Son olarak da, vergi dairelerinde kaydı bulunan mükelleflere ek vergi numarası vermek suretiyle Türkiye genelinde merkezi mükellef sicil kütüğü oluşturulmuştur. Yalnız bu tek vergi numarasının başarılı olabilmesi için verilecek bilgilerin güvenilirliğinin sağlanması ve bilgilerin merkez sicil kütüğüne tam ve doğru olarak aktarılması gerekmektedir. ◆

KAYNAKÇA

AKDOĞAN, Abdurrahman, Vergi İncelemesi, A.İ.T.İ.A. Yayınları, Kalite Matbaası, No: 127/8, 1979

ESEN AHMET, "Vergi İncelemesi Sırasında Bilgi İsteme, Verilen Bilgilerin Hukuki Değeri" Maliye Postası, İksan Matbaası, Ankara, Temmuz 1993, Yıl: 14, Sayı: 309

KANETİ Selim, Vergi Hukuku, İ.Ü. Yayınları, Özlem Kardeşler Matbaası, İstanbul 1981/1987, No: 3334/698

KIRBAŞ Sadık, Vergi Hukuku, Siyasal Kitabevi, Ankara 1998

KOTAN Ali, Vergilendirmede Bilgi Toplama, Mali Sorunlara Çözüm, Aralık 1986, Y. 2. Sayı: 12

TAŞKIN Erdoğan, Yönetim Bilgi Akış Sistemleri, İktisat Dergisi, İ.Ü. İktisat Dergisi, İ.Ü. İktisat Fak. Mezunları Cemiyeti Yayınları, Kasım 1986, Sayı: 264

TOSUN Öztekin, "V.U.K. Bilgi Verme Mecburiyeti ve Müeyyideler" İktisat ve Maliye Dergisi, Mart 1957, C.3, Sayı: 12